

О.П. ВЕСОВА

**ПИТАННЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ
В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ З МЕТОЮ
КОНТРОЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ**

*Каф. щелепно-лицевої хірургії (зав. – проф. О.О. Тимофєєв)
Нац. мед. академії післядиплом. освіти ім. П.Л. Шупика*

Підвищення якості медичного обслуговування неможливо без підвищення рівня професійних знань і навичок лікарів, а, отже, без поліпшення їх загальної та спеціальної підготовки. Виконання цього завдання нерозривно пов'язане з необхідністю впровадження нових форм викладання, що сприяють оптимізації навчального процесу, серед яких важливе місце займає проблемне навчання.

Сутність проблемного навчання полягає у постановці проблеми й вирішенні протиріч, що виникають в процесі пізнання тих або інших явищ. При цьому викладач не підносить знання в готовому вигляді, а спонукає слухачів до пошуків самостійних шляхів вирішення поставлених завдань. Це досягається створенням проблемних ситуацій, вирішення яких відбувається в умовах максимальної самостійності слухачів.

Моделюючи в навчальних умовах реальну професійну діяльність лікаря, необхідно розмежовувати типові та варіантні проблемні ситуації.

Однією з необхідних умов ефективної реалізації проблемно-ситуативного навчання є оволодіння теоретичними знаннями під час лекції та самостійної роботи з літературними джерелами.

Виклад основного матеріалу дослідження

Пошук і застосування різних форм і методів навчання зумовлений бажанням оптимізувати медичну освіту. Як показує досвід, для проведення педагогічного процесу викладачам медичного вузу недостат-

ньо досконало володіти знаннями з медичної науки і практики, необхідно також добре знати сучасні методи навчання, умови їх ефективного застосування. Чим краще викладач володіє своєю дисципліною і глибше уявляє собі загальні закони навчання, тим успішніше він може вибрати найбільш адекватні педагогічні методи. На жаль, педагогічна підготовка на відміну від фахової значно відстає. Тому велику роль відіграє не тільки перебування на курсах підвищення педагогічної кваліфікації (як передбачено - 1 раз на 5 років), але насамперед поточна методична та науково-методична робота під час проведення навчального процесу. В зв'язку з цим необхідно ширше застосовувати систематичний обмін досвідом під час обов'язкового взаємовідвідування лекцій та практичних занять, а також проведення теоретичних та методологічних кафедральних семінарів. Викладачі кафедр беруть участь також у навчально-методичних конференціях вузу, міжвузівських та республіканських конференціях.

Як відомо, успіх навчання залежить не тільки від його змісту, але також і від методів навчання. Одного універсального оптимального методу не існує. Вибір методу залежить від мети навчально-виховного процесу, характеру учбового матеріалу. Велике значення мають і особливості викладача. Чим краще викладач знає свою дисципліну, володіє педагогічними та психологічними закономірностями процесу навчання, тим більше вірогідність того, що він вибере найбільш ефективний метод навчання.

Характер медицини як науки, так і лікарської практики дозволяє застосовувати різні методи навчання. Якщо при вивченні пропедевтики різних хвороб, як правило, використовуються традиційні методи навчання, то при вивченні клініки відкриваються можливості ширшого застосування проблемного навчання.

На лекціях, практичних заняттях, у процесі позааудиторної самостійної роботи можна широко використовувати такі елементи проблемного навчання, як обговорення теоретичних питань проблемного характеру, клінічний розбір хворих (самостійний огляд хворого, визначення провідних синдромів, топічного діагнозу, проведення диференціальної діагностики), розв'язання проблемних ситуаційних задач, а також рішення графічних тестів з конструктивною побудовою відповідей. Важливою формою проблемного навчання є також науково-дослідна робота інтернів, яка спрямована на розширення і поновлення знань, активізацію дослідницької ініціативи. Така робота сприяє поглибленню клінічного мислення, оволодінню допоміжними методами обстеження, проведенню диференціальної діагностики захворювань, навчає вмінню визначити мету та задачі дослідження. В процесі творчості проявляються такі якості, як оригінальність мислення, вміння бачити проблему, швидкість орієнтування в нових обставинах, інтуїція та ін.

На кафедрах робиться все для того, щоб форми і методи навчання лікарів відповідали завданням сьогодення і завтрашнього дня охорони здоров'я. Навчальні програми та плани одержали новий зміст, у педагогічному процесі все ширше використовуються досягнення науки і технічного процесу, по всіх фахових медичних розділах складені ситуаційні завдання. Проблемні ситуації створюються на лекціях, практичних і семінарських заняттях, на циклах спеціалізації та тематичного удосконалення.

Результати лікування при різних нозологіях багато в чому залежать від грамотності дій лікаря як в період загострення процесу, так і у його хронічній стадії.

З метою визначення знань лікарів з цих питань на профільних кафедрах можуть бути розроблені опитувальники у вигляді

тестів з вибором одного або декількох правильних відповідей із запропонованого ряду альтернативних. В основу правильних відповідей опитувальника лягли чіткі рекомендації з ведення хворих з тої чи іншої нозології, засновані на дослідженнях, які відповідають вимогам доказової медицини.

Кафедрами можуть бути проведені тестування лікарів, а результати тестування можуть бути оброблені за допомогою статистичних методів, що дозволить з'ясувати, які питання викликали найбільші утруднення.

Таким чином, контролювання якості знань за допомогою розробки опитувальників по конкретній тематиці, статистична обробка результатів тестування дозволяють удосконалити методику навчання на курсах підвищення кваліфікації, роблять акценти на питаннях, знання яких відіграють провідну роль у порятунку життя хворого.

На практичних заняттях пропонується самостійно вирішувати змодельовані складні діагностичні питання, лікувальні ситуації. Особливий інтерес у слухачів викликають такі форми проблемного навчання, як "ділові ігри", у яких імітуються різноманітні ситуації, створюються складні проблеми невідкладної допомоги, диференціальної діагностики, експертизи працездатності. Досить істотним у забезпеченні міцності знання слухачів є закріплення знань та вміння при курації хворих, клінічних розборах і тематичних обходах з професором та викладачами.

Важливе значення має постійне контролювання ступеня засвоєння матеріалу за допомогою введення нових методів, які можуть зацікавити слухачів, викликати в них творче відношення до використаного методу контролю. На наш погляд, цим вимогам цілком відповідає введення на кафедрі контролю за допомогою підготовлених співробітниками карт-завдань. Лікарі-слухачі із зацікавленістю вирішують запропоновані клінічні карти-завдання, показуючи своє вміння аналізувати та вирішувати наведені в них складні клінічні ситуації.

Введення таких елементів, як комп'ютерна технологія, у практичні заняття є однією з важливих умов не тільки високої теоретичної підготовки лікарів, але й придбання практичних навичок, що особливо важливо.

Однією з ефективних форм, що застосовуються у підготовці спеціаліста, є клінічний розбір з демонстрацією хворого. Ця форма навчання привчає лікаря до детального ознайомлення з історією захворювання, методикою проведення клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, до інтерпретації отриманих даних, вміння коротко і ясно викладати дані про хворого з концентрацією уваги на основних питаннях, правильного осмислення виникаючі ситуації і прийняттю оптимального рішення.

Використання проблемно-ситуативної методики значно підвищує якість навчального процесу.

Багатозначність рішення проблемних ситуацій сприяє виробленню такого досвіду, коли лікар у нових ситуаціях відразу і швидко орієнтується у типових ознаках й абстрагується від другорядних.

Проблемне навчання ближче до життя і тих труднощів, з якими зустрічається лікар у практичній діяльності, оскільки сучасний фахівець повинен уміло та оперативно вирішувати практичні завдання, що стосуються лікувально-діагностичного процесу.

Література

Тимофєєв О.О., Вітковська С.В., Тимофєєв О.О., Максимча С.В. Основи дидактики вищої школи на до- і післядипломному етапах навчання лікаря-стоматолога. – К.: Науковий світ, 2010. – 109 с.

Проблемне навчання переборює властиву багатьом методам навчання пасивність та відсутність мотивації. Воно включає особистість, що навчається, як основне ядро самої проблемної ситуації, тому процес засвоєння матеріалу стає не тільки інтелектуальним, але й особистосним.

При проведенні занять зі створенням проблемної ситуації виникають певні труднощі, які полягають, насамперед, у правильному формулюванні, постановці та розкритті проблеми. Підготовка до проведення подібних занять вимагає значної витрати часу і майстерності викладача.

Висновки

Таким чином, викладач медичного вузу повинен володіти знаннями з медичної науки і практики, а також основами педагогіки та психології. В цьому йому повинна допомагати поточна методична робота під час навчального процесу. Застосування таких сучасних методів, як проблемне навчання і науково-дослідна робота, створює умови для оптимізації та підвищення ефективності навчання.

References

Timofeev AA, Vitkovska SV, Timofeev OO, Maksymcha SV. High school didactics basics at pre- and postgraduate dentistry training. Kiev: Naukovy svit; 2010. 109 p.

Надійшла до редакції 18.12.14.

© О.П. Весова, 2015